

Jóni Kristjánsson 1986: Niðurlag skýrslu um rannsóknir í Mývatni 1985. Þarna er í fyrsta sinn sett fram tilgáta um að fiskurinn eigi mikinn þátt í að stjórna atburðarrásinni. Vitnað er í vísindagreinir þessu til stuðnings. Þar er ein eftir þá Arnfinn Langeland og Lennart Persson, en þeir komu síðar að erlendum sérfræðingahópi sem fenginn var til að gera úttekt á Mývatni árið 2000 í tengslum við umhverfismat á námaleyfi Kísiliðjunnar. (skrifað í maí 2016, JonKr)

Umræður og ályktanir

Rétt er að rifja stuttlega upp atburðarás veiðanna síðustu ára.

Eins og menn etv. rekur minni til og fram kemur í fyrri skýrslum var fremur lítið vitað um ungleikju 20-25 sm árin 1978-1980 a.m.k. Almennt séð var lítið af bleikju í vatninu þessi ár, en hún óx með eindæmum vel, enda fæðuskilyrði góð 1981 var vart við mjög mikið af smárri bleikju og eins árið eftir. Líklega eru þetta árgangarnir 1979-1980 (fæðingarár). Sumarið 1982 var mjög mikið af fiski í vatninu en veiðum var almennt hætt fyrirpart ágústmánaðar vegna þess að aflakvótinn var búinn. Þegar net voru tekin upp var íferð (aflí á sóknareiningu) mjög góð og er það skoðun margra veiðimanna að hægt hefði verið að veiða óhemjumikið þetta haust ef veiðin hefði verið frjáls. Framhaldið þekkja menn. Sá fiskur sem

-6-

skilinn var eftir haustið 1982, skilaði sér ekki í veiði síðar í þeim mæli sem vænst var, aflí varð lítill, fiskur horaður enda virtist vatnið átulítið og er svo enn. Mennt hafa verið sammála um að átuskortur hrjái silunginn í vatninu, en greint á um af hverju átuskorturinn stafi.

Ekki verður tekin nein afstaða til þessa hér, enda ekki fyrir hendi næg gögn, en mér þykir þó rétt að benda á einn þátt sem hefur áhrif á fæðuframboðið en það er fiskurinn sjálfur.

Ef lítið er á töflu 1 og mynd 2, sem sýnir aldur og vöxt hjá bleikjunni sést að vöxtur stöðvast að mestu með við 35 sm lengd. Athyglisvert er að flestir fiskar af 1979 og 1980 árgöngunum sem enn eru eftir hafa heldur ekki náð þessari stærð.

Skv gögnum frá 1982 má sjá að 1979 árgangurinn þá þriggja vetra gamall, var að meðaltali 31 sm í júní, og ári eldri fiskur var þá 41 sm að meðaltali. Í júní 1983 var fiskurinn fremur magur og flestir magar voru tómir. Þetta bendir til þess að átuskortur hafi farið að gera vart við sig einhverntíma um sumarið 1982. Eftir á að hyggja hefði átt að minnka möskvann og veiða af öllu aflí í stað þess að hætta í ágúst, þegar kvótinn var búinn. Vera má að slík ráðstöðfun hefði orðið til þess að draga úr eða seinka fæðuskortinum, en hægt er að segja með vissu að afla hafi verið fórnað.

Fiskstofnar hafa mikil áhrif á sitt eigið fæðuframboð, á sviðaðan hátt og beitarálag landdýra hefur á samsetningu og magn gróðurs. Fæðunám fiskanna hefur einnig áhrif á svifþörungum, og sýnt hefur verið fram á þetta með tilraunum.

Þegar fiskar eru fjarlægðir úr vatni fjölga krabbadýrum og þau ná meiri stærð. Plöntusvif minnkar, og blágrænupörungar vikja fyrir minni grænþörungum. (Langeland og Larsson 1980, Reinertssen o.fl. 1982). Ofmargð fiskjar veldur öfugum áhrifum: svifdýrum fækkar og þau smækka og þörungagróður eykst, áhrif sem líkjast ofauðgi af völdum áburðar.

Skv. þessu hefur verið bent á, að með fiskveiðistjórnnum megi hafa áhrif á vistkerfi vatnsins. Sé meiningin að draga úr ofauðgiseinkennum, verður að stýra veiðum þannig að smáfiski fækki, t.d. stuðla að því að þeir séu étnir af stærri fiskum.

Í Mývatni er nú mikil murgó hornsíla og þau eiga sinn þátt í

því ástandi sem þar ríkir: skortur á fæðudýrum og mergó blágrænubörunga. Sjálfsagt eru margir samverkandi þættir á ferðinni í vatninu sem skapa núverandi ástand. Hornsílió er bara einn af þeim.

Veiðistjórnun í Mývatni þýddi að hlífa yrði hornsílaætum og stýra veiðialagi í fiska sem eru háðir botndýrum.

Einfaldast væri að stjórna veiðunum með möskvastaróarákvæðum. T.d. mætti setja þak á möskvastaró við 40 mm, og veiða jafnframt með smærri riða, t.d. 35 mm. Nauðsynlegt yrði að fastsetja hlutfall möskvastaróa í netastól, annars yrðu allir með stærsta leyfilegum möskva mm. Afli myndi ekki minnka í þyngd með þessu sóknur mynstri, hugsanlega myndi hann vaxa þegar fram í sakti, ef ástand helst óbreytt, en því á að reyna að breyta, eða hvað?

Heimildir:

Langeland, A. og Larsson, P. 1980.

The significance of the predator food chain in lake metabolism. Prog.Wat.Tech.Vol 12,Norway, pp. 181-187.

Reinertssen, H. o.fl. 1982.

NTNF s Program eutrofiseingsforskning-sluttrappport fase 1, 1978-1982,. Oslo 25 pp.

Janúar 1986,

Jón Kristjánsson.

Hér er athyglisverður **kafli úr skýrslu Veiðimálastofnunar um Botlangalón á Tungnárafretti frá 1999** eftir Þórólf Antonsson og Guðna Guðbergsson. Guðni hefur séð um fiskirannsóknir í Mývatni frá 1986 en hefur aldrei minnst á þátt fisksins í þörungablómanum, og reyndar oft neitað slíkum tengslum.

fæðdýra en svifið. Tegundasamsetning fæðudýra í Botnlangaslóni vakti nokkra athygli því augndíli (Cyclops) teljast yfirleitt lakari fæða en vatnaflær (Cladocera). Hugsanlega gengur bleikjan það nærri stofnum vatnaflóa í vatninu að þær finnast vart og því verði bleikja að gera augndíli sér til góða. Vöntun á vatnaflóm getur einnig verið skýring á því að litur Botnlangalóns var grænleitur sem stafaði af miklu magni þörunga í vatninu. Hugsanlegt er að afrán bleikjunnar á vatnaflóm valdi því að það vanti dýr sem geti nýtt sér framleiðslu þörunganna og breytt þeirri lífrænu framleiðslu í dýr sem geta nýst fiskum sem fæða. Sýnt hefur verið fram á slíkt orsakasambengi í vötnum (Langeland og Larsson 1980).